
KRÓNIKA

SIKERES FILMSZEMLE. A kételemek egész sora előzte meg az animációs filmek hatodik zágrábi világfesztiválját. Legtöbben a félresikerült produkciók özönétől és a sablonos alkotásoktól féltették az immár nem is kis hagyománnyal rendelkező világszemlét. A kételemek csak részben voltak indokoltak, mert — a fesztivált kísérő hazai és külföldi kritikusok egybehangzó véleménye szerint — sikeres filmszemle volt a június eleji zágrábi rendezvény. Ládi István a Magyar Szó filmkritikusa összefoglalójában például a következőket állapítja meg: „... egészben véve a versenyműsor megfelelt az elvárásoknak. Nincsenek új utakat jelző kísérletek, megfigyelték a gondolatok és az ötletek, grafikai és festői vonatkozásban pedig az animációs film nyilvánvalóan osztozik a képzőművészet sorsában. Hogy ilyen körülmények között sikerült ennyi jó filmet összegyűjteni, a szerzői animációs film életerősségére vall, noha világszerte anyagi gondokkal küzd, mert a filmklubokon kívül sem a moziban, sem a tévében nem találta meg a maga helyét. A rajzfilmet ugyanis még mindig mindenfelé a szórakozással, a tévéhíradó előtti sorozatban gyártott kommersz-produkciókkal azonosítják. Valószínűleg ez is oda hatott, kevesen bocsátkoznak a kísérletezés kalandjába, mert a szokásosnál is nagyobb kalanddal jár. Az viszont már tisztán alkotói kérdés, hogy az ismertnek a keretében is kevesen érnek el olyan csúcspontokat, mint például a holland Paul Driessen (az idei fesztiválon zsűritag volt), akinek a műveiből retrospektív válogatást mutatnak be... Valószínűleg más jellegű műsört is össze lehetett volna állítani, de nem biztos, hogy jobbat. Ezért a

melléfogásokat leszámítva az igényes és színvonalas alkotások alapján — amelyek végeredményben mindig a sikeresség értékmérői, és rajtuk múlik, hogy idő előtt feledésbe merülnek-e a szemlék — az animációs filmek hatodik zágrábi világfesztiválján olégedettek lehetünk.”

A fesztivál nagydíját egyébként japán szerző, Osamu Tezuka kapta *Ugratás* című alkotásáért. A kategóriaként értékelt filmek közül három díjat kaptak a szovjet filmesek egyetlen pedig kanadai, magyar és jugoszláv alkotók. Zvonko Coh a debütánsok között volt a legjobb *Csókolj meg, puha radirgumi* című filmjével míg Varga Csaba *Augusztia* című alkotása a fekete-fehér filmek kategóriájában érte el sikerét. Ez a film volt a legszellemesebb produkció is.

A GLEMBAY LTD A LEGJOBB ELŐADÁS. A zágrábi Gavella Színház Petar Veček rendezte Krleža-dramája a Glembay Ltd nyerte az idei országos színházi fesztivál legjobb előadásának kijáró díját. Rendezője és a Leone szerepét tolmácsoló Rade Serbedžija is díjazott, ami annak bizonyítéka, hogy ennek az előadásnak nem volt méltó vetélytársa a fesztiválon. Tekintettel arra, hogy következő számunk kritikái rovatában részletesen beszámolunk az előadásokról ezúttal csak egy gondolat erejéig idézzük Gerold Lászlónak a Magyar Szóban megjelent méltatásából. „Petar Veček vállalkozása — írja Gerold — hogy a szokványostól eltérően értelmezze és interpretálja a Glembay Ltd-t nem véletlenül váltott ki a színházi szakmában is nagy érdeklődést. S hogy többnyire osztatlan elismerésben részesült, a rendező és a társulat olvasatának helyességét bizonyítja. Petar

Veček nem Glembay-tablót kívánt színpadra vinni, nem törődött azzal, hogy tudatunkban a családkronika képekönnyvének későbbi fejezetei is léteznek, melyekhez a Glembay Ltd-nek a szükséges alapismereteket kell nyújtania, hanem erőteljes drámái konfliktus lehetőségét ismerte fel a családból kiszabadult, a drámai cselekmény idejére hazalátogatott Leone és többi Glembay, elsősorban az apa, s részben Leone mostohaanyja között...”

A 29. Sterija Játékok színeszi díjában részesült Serbedžija mellett Podle Bibič az *Apám szocialista kulák*, Tonko Lozo a *Dubrovnikai trilógia*, Milica Stojanova a *Dupla fenéke* és Danilo Stojković a *Balkáni kém* című előadásban nyújtott alakításért. Sikeres díszletterveieért Dinka Jeričević kapott díjat, aki két előadás inszenázását is végezte (*Dubrovnikai trilógia*, *Dupla fenéke*), míg a kosztümtervezők díját a *Dubrovnikai trilógia* tervezői Ika Škomrlj és Dijana Košec-Bourek kapták. A legjobb mai dráma Dušan Kovačević *Balkáni kém* című darabja. Ez az előadás kapta Versec város vígjátékért járó elismerését is.

NEVEN-DIJAK. Az ifjúsági és gyermekirodalom serkentésére alapított Neven-dijakat osztották ki nemrégiben Belgrádban. Az 1982-ben megjelent ifjúsági jellegű könyvek közül ebben az elismerésben részesült Gion Nándor is *Sortűz egy fekete bivalyért* című a Forumnál megjelent ifjúsági regényéért. Elismerésben részesült még Alija Dubočanin *Hajó a láthatáron* című elbeszéléseiért, Jure Karakas *Főlkellők* regényéért, valamint Miodrag Miloš gyermekverskötetéért és Nikola Szkuban vajdasági ruszin író *Halak násza* című meséskötetéért.

ALLANDÓ TÁRLAT VAJIDASÁGRÓL. A Vajdasági Múzeum igazgatósága elhatározta, hogy kiállítási termeiben állandó tárlatot nyit *Vajdaság embere* címmel. Az elképzelés szerint itt kapna helyet az a mintegy 15 000 régészeti, történeti, néprajzi és egyéb

múzeológiai tárgy, amelyet az intézmény eddig begyűjtött. Az állandó tárlat felállításához hozzájárulnak majd Vajdaság többi múzeuma is. A tárlat vidékünk nyolc évezredét mutatná be kronologikus sorrendben.

ZMAJ SZOBOR ÚJVIDÉKEN. Jovan Jovanović Zmaj születése 150. évfordulójára kiírt pályázat eredményeképp elkészült, s az idei Zmaj gyermekjátékok megnyitóján leleplezték a költő újvidéki szobrát. A szobrot Dragan Nikolić tervezte, avatását pedig Horváth Sándor Újvidék város képviselő-testületének elnöke végezte el.

CIRIL ZLOBEC MONTALE-DÍJA. Ciril Zlobec szlovén költő és műfordító kapta az idei Eugenio Montale-díjat, amelyet a költő nevét viselő római intézet alapított és itől oda évenként, a költészet és külön az olasz költészet fordításában elért eredményekért. Zlobec eddig mintegy húsz olasz költő verseit fordította Dantétól Moraviáig, s nemrég szerkesztésében jelent meg egy válogatás a mai olasz költészetből.

A RUSZIN IRODALOM NYOLCVAN ESZTENDEJE. A ruszin irodalomnak a vajdasági ruszinok szempontjából különösen jelentős felismerhető gyökerei után kutatva a XIX. század végén, pontosabban az 1890. esztendőnél kell megállapodnunk. Ebben az évben Mihajlo Vrebelj keresztúri tanító Ungváron megjelentette *Ruszin csalogány* (Ruszkij szolovej) című népdalgűjteményét, amelynek darabjait azokban a helységekben gyűjtötte, ahol tanítószkodott, Zemlénben és Keresztúron.

Hét évvel később Lvovból Bácskába érkezik Volodimir Mihájlovics Hnatyuk, a neves ukrán néprajzkutató, s két és fél hónapot tölt Keresztúron és Kucurán. Ez alatt az idő alatt lejegyeztet 430 népdalt, 220 prózai művet, részletes leírást készített a keresztúri lakodalomról, talált néhány kézírásos daloskönyvet, továbbá feljegyezte Keresztúr krónikáját, s még sok

egyebet, s ezeket később közzétette a Irovi Sevcsenko Tudományos Egyesület etnográfiai gyűjteményének néhány kötetében, mégpedig az 1898—1911. években.

A század elején, a Sevcsenkó Egyesület, valamint az egyesület titkárává előlépett Volodimír Hnatyuk erkölcsi támogatásának köszönhetően a bácskai ruszinok körében is tudatosodik közművelődési életük jobb megszervezésének szükségessége. Nyilvánvalóvá válik, hogy be kell gyűjteni és tudományos alapon fel kell dolgozni az anyagi és a szellemi kultúra emlékeit. Ebben az időben találkozunk az irodalmi műalkotás első kísérleteivel is. Havrijil Kosztelnik végzős gimnazista Hnatyuk önzetlen támogatásával már 1904-ben megjelenteti első könyvecskéjét. Az idillikus, népnyelven íródott könyvecske címe *Az én falumból* (Z mojego valala). Ez a jugoszláviai ruszinok nyelvén kinyomatott első irodalmi műalkotás. A szerző 1903-ban fejezte be könyvét Zágrábban, ahol a gimnáziumot végezte. A könyvet Zsovákában (ma Neszterov, Szovjetunió) nyomtatták a kolostor nyomdájában.

Sajnos, csaknem két évtizedig kellett várni Havrijil Kosztelnik követőire. A művelődési élet megszervezésére irányuló törekvéseket ugyanis derékba törte az első világháború, s csak a háború után lehetett folytatni a munkát, az első eredmények pedig 1919 folyamán jelentkeztek, amikor Újvidéken megtartották a Ruszin Népi Közművelődési Társaság alakuló közgyűlését. Az egyesület székhelye Keresztúron volt. Az egyesület 1921-től kezdve kiadási tevékenységgel is foglalkozik és a Ruszki kalendár évkönyvben jelentkeznek alkotásaikkal Kosztelnik követői: dr. Matej Vánaj, Janko Fejze, dr. Oszif Kosztelnik, Evgenije Kocsis, Jelena Szolomár, Szilveszter Salamon, Mihajlo Kovács és sokan mások. Sajnos, a két világháború között nagyon kevés önálló könyv jelent meg, és még kevesebb lehetőség volt az irodalmi alkotásoknak az évkönyvekben való közlésére a második világháború folyamán, amikor a meg-

szállók betiltották a ruszinok közművelődési egyesületét.

Az ország felszabadulása után élénk művelődési tevékenység indul a ruszinok körében is. Az újjáépítés korszakában a ruszin nemzetiség tagjai, valamennyi nemzet és nemzetiség támogatásával, második művelődési újjászületésüket élik át, vidékünkön megnyílik az első ruszin gimnázium és 1945. február 25-én kezd meg a munkát, miközben a Duna jobb partján még dörögnek a megszállók ágyúi. Már június 15-én elhagyja a sajtót a Ruszke szlovo hetilap, és megkezdődnek az előkészületek az 1946. évi népi kalendárium kiadására. Ebben, valamint a következő évkönyvekben halatja szavát az irodalmi alkotók új nemzedéke is, amelyek nagy része még tevékenyen dolgozik.

Az irodalmi alkotók legnagyobb része jelenleg a Ruszke szlovo újvidéki lap- és könyvkiadó munkaszervezet köré tömörül. Ez a kiadó a felszabadulás után a ruszin szerzők több mint 200 eredeti alkotását, illetve több mint 400 ruszin nyelvű könyvet jelentetett meg.

(Gyura Latyáknak a X. Fruška gora-i irodalmi találkozón elhangzott beszámolójából.)

BORI IMRE FOLYÓIRATUNK ÚJ FŐSZERKESZTŐJE. A Forum Lap, Könyv és Nyomdaipari Munkaszervezet munkatánácsa május 14-i ülésén június elsejétől négyéves megbízással dr. Bori Imrét nevezte ki a Híd új fő- és felelős szerkesztőjévé. Bori Imre az újvidéki Bölcsészettudományi Kar Magyar Tanszékének tanára. Dr. Bánya János, aki két megbízási időben nyolc és fél éven keresztül szerkesztette folyóiratunkat tavaly új munkakört kapott: a Forum Könyvkiadó igazgató-főszerkesztője lett.

MÁGYAR IROK MŰVEI JUGOSZLÁV KIADÓKNÁL. — Az idén ismét több magyar író könyve jelenik meg a jugoszláv kiadóknál. Mint már évek óta, ezúttal is Zilahy Lajos regényei állnak a jegyzék élén. *Halálos tavasz* című regényét a szkopjai Na-

sa kniga adja ki macedón nyelven, ugyanez a regénye a *Valamit visz a víz* cíművel egy kötetben a szabadkai Minerva gondozásában jelenik meg szerbhorvátul. Molnár Ferenc *A Pál utcai fiúk* című regényét a ljubljanaei Mladinska knjiga adja ki szlovén nyelven Stefan Barbarič fordításában a Gyöngyszemek című sorozatban, szerbhorvátul pedig a szarajevói Vese-lin Masleša jelenteti meg.

Lukács György *Ontológiáját Prilog za ontologiju društvenog bitka* címmel a zágrábi Globus adja ki horvátszerb fordításban. A belgrádi Narodna knjiga négy magyar író könyveit adja az olvasók kezébe. A Savremena svetska proza sorozatban Bacsó Péter *A tanú* és Konrád György *A városalapító* című regényét, valamint Örkény István

egyperces novelláit jelenteti meg szerbül, Sánta Ferenc *Az ötödik pecsét* című regényét pedig a második világháborúról szóló művek sorozatába foglalta.

A muraszombati Pomurska založba a Državna založba Slovenijével együtt adja ki szlovén fordításban Radnóti Miklós válogatott verseit a költő születésének, illetve halálának évfordulójára.

Ha a statisztika szemével nézzük, nyolc magyarországi író művei jelennek meg az idén nálunk, ebből három kötet élő író műve. Öt regény, egy verseskötet, egy tanulmánykötet és egy novellagyűjtemény lát napvilágot. Két kötet szlovénul, egy macedón nyelven, öt pedig szerbhorvát, illetve horvátszerb nyelven jelenik meg.